

Riikka Kivimäki

Vanhemmuus työpaikoilla

Sosiologian väitöskirja
Acta Universitatis Tamperensis 1472
Tampere University Press 2009

Tiivistelmä

Tutkimus käsittelee vanhemmuuden tilaa suomalaisessa työelämässä. Tarkastelu perustuu eri aineistojen pohjalta kirjoitettuihin viiteen artikkeliin, joiden pohjalta tarkastelen kolmea teemaa: vanhemmuuden ja työn sukupuolistumista, aikaa ja ajankäyttöä työssä ja perheessä sekä työn ja vanhemmuuden jännitteitä ja rajoja. Artikkelien teemat läpäisevät kysymyksiä sukupuolistuneista käytännöistä kotona ja työpaikkojen kulttuureissa, yrittäjyyden ja vanhemmuuden yhdistämisestä, työn tulemisesta kotiin etätyönä sekä ajan ja paikan valinnan mahdollisuuksista työssä. Olen käyttänyt aineistojen analyysissä Joan Ackerin esittämää käsitteistöä sukupuolistavista prosesseista, joka auttaa tuomaan näkyville eri tavoilla vaikuttavia prosesseja.

Työtä ja perhettä sekä vanhemmuutta koskevat tutkimukset ovat vaihdelleet yksilötasolta lähtevistä tarkasteluista ryhmätasoa, instituutioita tai kulttuuria painottaviin tarkasteluihin ja niissä on käytetty systeemistä, kausaalista tai käytäntöjä painottavaa lähestymistapaa. Oma tarkasteluni on työpaikkojen käytäntöjen tasolla, mutta myös yhteiskunnan laajemmissa käytännöissä ja rakenteissa, jotka voivat olla joko tukemassa tai haittaamassa työn ja vanhemmuuden yhteensovittamista. Tarkastelen miten naisten ja miesten vanhemmuus saa tilaa ja toteutuu erilaisilla työpaikoilla. Työn ja perheen suhdetta koskevien tutkimusten tarkastelun jälkeen teen käsitteellisiä täsmennyksiä. Sen jälkeen palaan tutkimuskysymykseen tarkentavilla kysymyksillä alkuperäisjulkaisuittain. Pohdin temaattisessa yhteenvedossa kokoavasti tutkimuskysymyksiä, vanhemmuuden ja työn sukupuolistumista työpaikoilla, sukupuolistunutta ajankäyttöä sekä työn ja vanhemmuuden jännitteitä ja rajoja.

Sukupuolistavista prosesseista näkyvin, työnjako, säteilee vaikutuksiaan muihin sukupuolistaviin prosesseihin, kuten symboleihin, vuorovaikutukseen ja mentaaliseen työhön, mutta ei suoraviivaisesti. Sukupuolistavat prosessit tapahtuvat samaan aikaan rinnakkain, ja niiden rajat liukuvat. Olen tarkastellut prosesseja itsenäisinä ja toisistaan erillisinä selvittääkseni niiden keskinäisen suhdetta. Aineiston vahvuutena on sen laajuus, joka on mahdollistanut sekä palkkatyön että yrittäjyyden, yksityisen ja julkisen sektorin, naisvaltaisen ja miesvaltaisen työyhteisön sekä erilaisissa asemassa olevien yksilöiden tarkastelun. Aineisto on antanut myös mahdollisuuden

havaintoihin naisten ja miesten ajanhallinnasta tietotekniikan tuodessa muutoksia työn liikkussa ajassa ja paikassa.

Työelämän vaatimukset muuttuvat jatkuvasti. Tietotyön lisääntyminen on liikuttanut työpaikan ja työaikojen rajoja ja vaikuttanut työn ja perheen välisiin suhteisiin. Työmarkkinoiden joustaminen on herättänyt kysymyksen siitä, millä tavalla joustot turvaisivat työntekijöiden hyvinvointia. Julkisen sektorin vähentäessä palvelujaan on yksityisten yritysten tarjoamien palvelujen tarve lisääntynyt. Kasvanut kysyntä on lisännyt yksityisten palveluyrittäjien määrää. Myös yrittäjien on sovittava yhteen työ ja muu elämä. Haasteena on myös Suomen rajojen ylittävien työntekijöiden työn ja perheen yhdistäminen.

Avainsanat

työ, ajankäyttö, perhe, käytäntö, sukupuoli, vanhemmuus